VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lausunto

15.5.2025

VN/2628/2025
VN/2628/2025-OKM-19

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle, VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Korkeakoulu- ja T&K-rahoitus

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta julkisen talouden suunnitelman ja kehysriihen keskeiset päätökset liittyvät 1) T&K-rahoituksen vahvistamiseen, 2) koulutus- ja osaamistason nostoon 3) kasvutoimien rahoittamiseksi tehtäviin menosäästöihin ja 4) jatkovalmistelinjaukset Suomen vastuullisen kansainvälisyyden edistämiseen sekä kansainvälisiin opiskelijoihin ja tutkijoihin liittyen.

T&K-rahoituksen vahvistaminen

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksesta (T&K-rahoitus) annetun lain mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärää nostetaan 1,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Julkisen talouden suunnitelmassa panostukset T&K-toimintaan ovat yhteensä lähes 3,2 miljardia euroa vuonna 2026 ja runsaat 3,4 miljardia euroa vuonna 2027.

Valtion T&K-rahoituksen lisäyksiä on kuluvalla hallituskaudella tehty niin pysyvinä kuin määräaikaisina. Lisäyksistä merkittävä osa on kohdistettu Business Finlandin valtuuteen ja yritysvetoisen T&K-toiminnan tukemiseen. Business Finlandin valtuudet käytännössä kaksinkertaistuvat, kun Akatemian rahoitusvaltuus kasvaa samassa ajassa noin kolmanneksella. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusvaltuudet ovat kuitenkin tehtyjen lisärahoituspäätösten seurauksena historiallisen korkealla tasolla. Valtion T&K-lisärahoitusta on kohdennettu myös muun muassa määräaikaisin panoksin tutkijankoulutukseen, tutkimusinfrastruktuureihin, kuten suurteholaskennan tutkimusinfrastruktuuriin ja kvanttitietokoneeseen sekä tutkimuslaitosten tutkijatohtoriohjelmaan.

Uusina päätöksinä yliopistojen tutkimuksen vahvistamiseen kohdistetaan 20 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 39 miljoonaa vuodesta 2027 eteenpäin. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamiseen kohdistetaan 10 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2027 eteenpäin. Lisärahoitus kohdentuu korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mutta sillä on vaikutuksensa myös korkeakoulujen opetukseen, sen laatuun ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin osallistua esimerkiksi tutkimushankkeisiin jo opintojensa aikana. T&K-rahoituslain mukaisella seurannalla varmistetaan, että koko korkeakoulusektorin T&K-rahoituksen määrä kehittyy toivotusti.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Valtioneuvosto PL 23 00023 Valtioneuvosto	 Snellmaninkatu 1 A Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		

Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n T&K-toimintaan kohdennetaan lisärahoitusta 8 milj. euroa v. 2026 ja 10 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien kansallisen tutkimuksen tietoliikennettä, datanhallintaa, laskentaa ja digitalisaatiota tukeviin palveluihin.

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille osoitetaan lisäystä 5 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lähtien jo aiemmin päätetyn 60 miljoonan euron lisäksi. Suomen Akatemialle osoitetaan kertaluonteinen 8 milj. euron valtuuden lisäys hyvinvointialueiden T&K-toiminnan (kliininen tutkimus) vahvistamiseen vuodelle 2027.

Koulutus- ja osaamistason nosto

Suomen talouskasvun ja kilpailukyvyn varmistamiseksi nostetaan korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta kohti 50 prosenttia ikäluokasta hallitusohjelman mukaisesti. Kehykseen sisältyy korkeakouluille aiemmin päätettyjen kertaluonteisten lisäysten lisäksi yhteensä 3,8 milj. euron pysyvä lisärahoitus aloituspaikkojen lisäämiseen. Kehysriihessä oli kasvutoimiin liittyen esillä, että koulutustason nostotoimiin kohdennettaisiin kertaluonteisesti 100 miljoonaa euroa kolmelle vuodelle jaettuna. Näitä määrärahoja ei sisälly kehyspäätökseen, mutta tähän palataan seuraavien talousarvio- ja kehysvalmisteluiden yhteydessä. Uudet aloituspaikat kohdennetaan talouskasvua tukeviin tutkintoihin.

Lisäksi hallituksen riihipäätösten mukaisesti tavoitteena on:

- toteuttaa ilman korkeakoulupaikkaa jääneille, toisen asteen koulutuksesta valmistuneille, maksuton 30 opintopisteen opintoseteli avoimeen yliopistoon ja avoimeen ammattikorkeakouluun,

- mahdollistaa korkeakoulututkinnon suorittaminen avoimessa yliopistossa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa ja

- vapauttaa avoimen korkeakoulutuksen maksusääntelyä siten, että korkeakoulut voivat paremmin kattaa avoimesta koulutuksesta niille aiheutuvia kustannuksia.

Koulutustason nostamiseksi helpotetaan siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluopintoihin. Päällekkäistä koulutusta vähennetään suuntaamalla resursseja ensimmäisen korkeakoulututkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittamiseen. Koulutuksen tarpeetonta kasautumista ja päällekkäisiä tutkintoja vähennetään. Vauhditetaan erityisesti ylioppilaiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Vastuullista kansainvälistymistä edistetään panostamalla suomalaisten asiantuntijoiden, tutkijoiden, yritysten edustajien ja opiskelijoiden kansainvälistymiseen. Suomen houkuttelevuutta korkean tuottavuuden tehtävissä vahvistetaan toimivien kansainvälisten osaajien silmissä ja sujuvoitetaan edelleen erityisesti asiantuntijoiden maahanmuuton prosesseja.

Ulkomaisten opiskelijoiden toimeentulohaasteita ehkäistään nykyistä tehokkaammin ennalta yhdessä korkeakoulujen kanssa ja puututaan harhaanjohtavaan markkinointiin. Kolmansista maista tulevien opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä toimeentuloon, lupajärjestelmän väärinkäyttöön ja mahdollisiin turvallisuusuhkiin liittyvien haasteiden ja lainsäädäntömuutostarpeiden arviointi vuoden loppuun mennessä.

Kasvutoimien rahoittamiseksi tehtävät menosäästöt

Aiemmin päätetyistä hallinnonalan kohdentamattomista säästöistä kohdentuu korkeakoulutukseen 52,7 miljoonaa euroa, joista yliopistoille 35,8 milj. euroa ja ammattikorkeakouluille 16,9 milj. euroa. Osana sopeuttamistoimia korkeakoulujen perusrahoitusta vähennetään 30 miljoonalla eurolla vuonna 2026, 20 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja 15 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 alkaen. Korkeakoulujen uudet menosäästöt (yhteensä 82,7 milj. euroa) tarkoittavat vuonna 2026 noin 2,7 prosentin vähennystä korkeakoulujen v. 2025 valtionrahoitustasoon, kun ei oteta huomioon alv- ja opetusmetsäkompensaatiota.

Korkeakouluindeksit otetaan tulevaisuudessakin huomioon täysimääräisesti, mikä tarkoittaa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille yhteensä noin 82 milj. euroa v. 2026 verrattuna kuluvan vuoden määrärahatasoon. Tämä vastaa suuruusluokaltaan uusia menosäästöjä. Näin korkeakoulujen perusrahoituksessa vuonna 2026 ei tapahdu nimellisesti merkittävää muutosta. Korkeakoulujen lisäaloituspaikkojen ja tutkimuksen vahvistamisen määrärahalisäykset näkyvät korkeakoulujen harkinnanvaraisessa rahoituksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on edelleen kohdentamatta aiemmin päätettyä toimintamenosäästöä ja tuottavuussäästöä 3,6 milj. euroa v. 2026 ja 5,1 milj. euroa v. 2027 lähtien. Nämä kohdennetaan osana v. 2026 talousarviovalmistelua. Ministeriöiden toimintamenosäästö (uusi) 130 milj. euroa on vielä kohdentamatta hallinnonaloille tai määrärahamomenteille. Säästön jakautumisesta hallinnonaloittain päätetään v. 2026 talousarviovalmistelun yhteydessä.

Toimintaympäristön muutokset ja lähivuosien taloushaasteet korostavat käynnissä olevan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyön merkitystä. Tulevaisuudessa tarvitaan koko korkeakoulusektorin toiminnan tehostamista esimerkiksi yhteistyön keinoin, resurssien priorisoimista sekä yksityisen rahoituksen osuuden kasvattamista tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa.

Julkisen talouden suunnitelmaan 2026–2029 sisältyvät korkeakoulujen määrärahamuutokset edelliseen kehyspäätökseen verrattuna

- Hallitusohjelmassa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle päätettyjä ja aiemmin kohdentamattomana olleita valtionavustussäästöjä kohdennetaan eri momenteille 65 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen. Säästöstä yliopistojen valtionrahoitukseen kohdennetaan 35,8 milj. euroa ja ammattikorkeakoulujen rahoitukseen 16,9 milj. euroa (valtionavustussäästö, lisätoimet 2024).

- Lisäksi osana kevään 2025 lisätoimien kokonaisuutta korkeakoulujen perusrahoitusta vähennetään 30 milj. eurolla v. 2026, 20 milj. eurolla v. 2027 ja 15 milj. eurolla vuodesta 2028 alkaen (lisätoimet 2025). Kehyspäätöksessä päätetyillä säästöillä katetaan kasvutoimista aiheutuvia verotulomenetyksiä, määräaikaisen investointiohjelman laajennuksia sekä muutoksia aiemmin tehdyissä säästöpäätöksissä.

- Korkeakoulujen indeksitarkistuksissa näkyy vuoden 2025 talousarviossa syksyllä 2024 tehdyt tarkistukset, vuoden 2024 indeksiarvion ja toteutuman välinen tarkistus sekä indeksiarvio vuodelle 2026.

- T&K-rahoituslain mukaisia uusia lisäyksiä suunnataan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille yhteensä 30 milj. euroa v. 2026 ja 54 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien.

- Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen varataan 3,8 milj. euron pysyvä lisäys vuodesta 2026 lähtien. Tästä linjattiin hallituksen TAE 2025 yhteydessä.

- Kehyspäätökseen sisältyy lisäksi ALV-kompensaation tarkentuminen (vuoden 2023 tilinpäätöksen mukainen taso) ja yliopistoille erityisopettajien pätevöitymiskoulutus vuosille 2026–2027 siirtona momentilta 29.10.30

Momentti 29.40.50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v), 1000 euroa

	2026 Kehys	2027 Kehys	2028 Kehys	2029 Kehys
Edellinen kehyspäätös	**2 225 679**	**2 187 389**	**2 128 158**	**2 128 158**
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen (TAE 2025)	2 500	2 500	2 500	2 500
Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	−20 400	−13 600	−10 200	−10 200
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	−35 800	−35 800	−35 800	−35 800
ALV-kompensaation tarkentuminen (vuoden 2023 tilinpäätöksen mukainen taso)	6 925	6 925	6 925	6 925
Erityisopettajien pätevöitymiskoulutus (siirto momentilta 29.10.30)	350	350	0	0
Vuoden 2024 indeksin tarkistus (arvio 2,3 % vs. tot. 2,1 %)	−3 638	−3 638	−3 638	−3 638
Yliopistoindeksin tarkistus (TAE 2025)	2 107	2 107	2 107	2 107
Indeksitarkistukset (v. 2026 arvio, 3,0 %)	59 024	59 024	59 024	59 024
Tutkimuksen vahvistaminen (T&K)	20 000	39 000	39 000	39 000
JTS 2026-2029 kehys	**2 256 747**	**2 244 257**	**2 188 076**	**2 188 076**
Muutos edelliseen kehyspäätökseen	31 068	56 868	59 198	59 198

Momentti 29.40.55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v), 1000 euroa

	2026 Kehys	2027 Kehys	2028 Kehys	2029 Kehys
Edellinen kehyspäätös	**1 006 395**	**999 985**	**995 016**	**995 016**
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen (TAE 2025)	1 300	1 300	1 300	1 300
Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	−9 600	−6 400	−4 800	−4 800
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	−16 900	−16 900	−16 900	−16 900
ALV-kompensaation tarkentuminen (vuoden 2023 tilinpäätöksen mukainen taso)	3 412	3 412	3 412	3 412
Ammattikorkeakouluindeksin tarkistus (TAE 2025)	1 008	1 008	1 008	1 008
Vuoden 2024 indeksin tarkistus (arvio 2,3 % vs. tot. 2,1 %)	−1 787	−1 787	−1 787	−1 787
Indeksitarkistukset (v. 2026 arvio, 3,0 %)	28 440	28 440	28 440	28 440
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (T&K)	10 000	15 000	15 000	15 000
JTS 2026-2029 Kehys	**1 022 268**	**1 024 058**	**1 020 689**	**1 020 689**
Muutos edelliseen kehyspäätökseen	15 873	24 073	25 673	25 673

Vuosien 2026–2029 EU:n rahoittamien tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (T&K) näkyy kehyspäätöksessä kokonaisuudessaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalla. Määrärahat kohdennetaan eri hallinnonaloille ja määrärahamomenteille vuoden 2026 talousarviovalmistelun yhteydessä. EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen on kohdennettavissa yhteensä 50 milj. euroa v. 2025, 55 milj. euroa v. 2026 ja 65 milj. euroa v. 2027 lähtien. Vuonna 2025 tätä rahoitusta kohdentui yliopistoille 23,1 milj. euroa ja ammattikorkeakouluille 1,2 milj. euroa.

Kehysriihessä oli kasvutoimiin liittyen esillä, että koulutus- ja osaamistason nostotoimiin kohdennettaisiin korkeakouluille kertaluonteisesti yhteensä 100 miljoonaa euroa kolmelle vuodelle jaettuna. Näitä määrärahoja ei sisälly kehyspäätökseen.

Edellisestä kehyspäätöksestä

Edelliseen kehyspäätökseen sisältyy hallitusohjelman yhteydessä päätettyjä menosäästöjä, jotka näkyvät määrärahamuutoksina vielä kehyskaudella 2026–2029. Julkisen talouden suunnitelmassa 2024–2027 päätettiin julkista taloutta vahvistavina toimina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen koulutustarjonnan säädeltyjä enimmäismaksuja ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärää nostetaan. Vastaavasti vähennetään korkeakoulujen valtionrahoitusta asteittain siten, että vuodesta 2028 alkaen vähennys on yhteensä 35 milj. euroa.

- EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksut (HO 2023). Yliopistoilla aiemmin päätetty vähennys on - 2 milj. euroa v. 2024, - 4 milj. euroa v. 2025, - 6 milj. euroa v. 2026 ja – 8 milj. euroa v. 2027 lähtien. Ammattikorkeakouluilla vastaavasti - 3 milj. euroa v. 2024, - 6 milj. euroa v. 2025, - 9 milj. euroa v. 2026 ja -12 milj. euroa v. 2027 lähtien.

- Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023). Yliopistoilla aiemmin päätetty vähennys on -0,9 milj. euroa v. 2024, -2,25 milj. euroa v. 2025, -3,15 milj. euroa v. 2026: - 4,5 milj. euroa v. 2027 ja -6,75 milj. euroa v. 2028 lähtien. Ammattikorkeakouluilla vastaavasti vähennys on -1,1 milj. euroa, - 2,75 milj. euroa v. 2025, - 3,85 milj. euroa v. 2026, -5,5 milj. euroa v. 2027 ja – 8,25 milj. euroa v. 2028 lähtien.

Edellisen kehyspäätökseen sisältyy myös aiemmin julkisen talouden suunnitelmassa 2024–2027 päätetty korkeakoulujen aloituspaikkojen määräaikainen lisärahoitus, yhteensä 41,3 milj. euroa vuosien 2024–2027 aikana. Tiede- ja kulttuuriministeri Multala päätti haun perusteella aloituspaikkojen kohdentumisesta helmikuussa 2024. Rahoituksen kohdentaminen tapahtui ammattikorkeakouluilla yliopistoja etupainotteisemmin. Yliopistoille näitä aloituspaikkojen lisäämisen määrärahoja kohdentuu ministerin päätöksen mukaisesti 2,48 milj. euroa v. 2024, 1,948 milj. euroa v. 2025, 5,921 milj. euroa v. 2026 ja 6,981 milj. euroa v. 2027. Vastaavasti ammattikorkeakouluille kohdentuu 10,02 milj. euroa v. 2024, 8,552 milj. euroa v. 2025, 3,973 milj. euroa v. 2026 ja 2,219 milj. euroa v. 2027.

Julkisen talouden suunnitelmassa 2024–2027 päätetty yhteensä 262 milj. euron yliopistojen määräaikainen tohtorikoulutuksen pilotti (T&K) poistuu asteittain 2026–2029 kehyskaudella. Tämä näkyy vähennyksenä edellisessä kehyspäätöksessä vuodesta 2027 alkaen. Pilottiin käytettävissä 40 milj. euroa v. 2024, 86 milj. euroa v.2025, 86 milj. euroa v. 2026 ja 50 milj. euroa v. 2027.

Ylijohtaja Sirkku Linna ja opetusneuvos Jorma Karhu

Liitteet Kalvot, JTS 2026-2029 korkeakouluopetus ja tutkimus

Jakelu Eduskunta, Stiina Hyrri

Tiedoksi Erityisavustaja Emmi Venäläinen
Kansliapäällikkö Eeva-Riitta Pirhonen
Ylijohtaja Sirkku Linna